

זכרון

כשהוא ירד **מהאנייה בנמל חיפה**, הוא לא ידע איך אביו נראה. אבל אז הם **נכנסו לבית המדרש** והוא הפך לאחד מתלמידי החכמים **המשפיעים ביותר באירופה החסידית** של הדור האחרון | **מיוחד: הנכד, התלמיד והמשב"ק של האדמו"ר הרה"צ רבי חיים מאיר וואזנר זצ"ל**, ראש ישיבת 'חכמי לובלין' ומנהיג קהילת 'שבט הלוי', מתיישבים לשיחה מיוחדת בחדר המיוחס | **מחשבות הלוי**

מאמר

חיים הגר

צילומים: שוקי לרר, מתתיהו גולדברג

"כל היום היא שיחתי". הגר"מ ברגעי דבקות

נפשו קשורה בנפשו. עם אביו ה'שבט הלוי' זצ"ל

שמעו לי. בביקור בישיבת חכמי לובלין בפולין

כשהם מדברים על ה'רעבע', הם בוכים. מספרים ודומעים זיכרונות טריים. מדברים על עבודת ד' אשר חושלה ביד ברזל, מתארים הרבצת תורה ששולבה בנועם הליכות ומאור פנים, ומעל הכל את אותה אצילות ו'ואזנרית', שסימניה שיקול הדעת ועקביות, אשר גיבשו הכל לחטיבה אחת מסודרת ואיתנה של תורה ועבודת ד'. "סימן ההיכר הבולט של הרבי זצ"ל", אומר אחד מהם, "היה משנת החיים הסדורה והעקבית שלאורה ניהל את חייו. טרדות החיים ותלאותיהם לא היו 'מאן דאמר' עבורו. מי שקבע וניווט הכל, היה אך ורק ה'שולחן ערוך'".

מה שהכי מפתיע, שאותן יציבות ועקביות מפורסמות - עמדו בניגוד מוחלט לסיפור החיים הסוער והמטלטל שלו. סיפור הילדות של רבי חיים מאיר וואזנר יכול לפרנס מותחן עב כרס. אם לא שמדובר במציאות ממוסמכת שסופרה מכלי ראשון, ניתן היה לחשוב כי מדובר בעלילה בדיונית. אבל כך היו תולדותיו של אותו צדיק.

ילד אבוד בנמל

הכל התחיל במלחמת העולם השנייה. העננים השחורים שהלכו והתקבצו מעל שמי אירופה בשנת תרצ"ט, לא בישרו טובות למשפחת וואזנר הצעירה. באותה עת ישב רבנו ה'שבט הלוי' בשובה ונחת על שולחן חותנו, רבי מרדכי גלבר, ראש הקהל החזק של העיר פרשבורג שבצ'כוסלובקיה.

שה להסביר את האווירה שמרחפת בחלל החדר העתיק. ניחוח יקי - פֶּרְשְׁבוֹרְגָא, נשפך מהווילונות העתיקים. סגנון מלכותי ומאופק.

כבר שנים שהחדר הזה הוא 'לשכת הגזית' של עולם הרבנות. עשרות שנים ישב פה האב הגדול, 'פוסק הדור' מרן בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל. אלא שכמה שנים לפני פטירתו, בשנת תשס"ט, הוא החליט שהמורשת חייבת להמשיך.

טלפון אחד ללונדון, ובעקבותיו בכיר בניו המופלא קם ועזב את אחת ממשרות הרבנות הכי חשובות באירופה - הקהילה הענקית של סאטמר בלונדון - שבה כיהן ח"י שנים. אבל כשמדובר בכבוד אב, הכל נדחה. החבילות נארזו ותוך שבועות ספורים הגיע ארצה, למלא את מקום אביו. עכשיו, אנחנו ישובים בחדר המיוחס. במרכז על השולחן נטושים גיליונות של חידושי תורה, מלאים וגדושים בכתב יד מרשים ומסוגנן.

עד לא מזמן הוא ישב פה, רבה של קהילת 'שבט הלוי', האדמו"ר רבי חיים מאיר וואזנר זצ"ל.

מסביב לשולחן אני פוגש אותם. הכאב נסוך על פניהם. והם ממאנים להינחם. כולם היו קרובים אליו בשנים האחרונות. הראשון, הג"ר חיים משה זורגר, ר"מ ב'ישיבת קיבוץ חכמי לובלין', השני הוא המשב"ק, הרב אליעזר דוב אנגל, ויש גם עוד שני תלמידים ותיקים שמבקשים להישאר עלומי שם.

ישיבה שהמכה לחצר חסידית. הגרמ"מ בריקוד מצווה טאנץ

זה עתה נולד, אולם על כף המאזניים עמדו הקולות הברורים שהשמיעה חיית הפרא מברלין. לא נותרו אפוא ברירות רבות, והילד הרך נותר לעת עתה למשמרת בביתם החמים והמגונן של סבא וסבתא גלבר בפרשבורג, מתוך תקווה לשוב ולהתאחד במהרה.

תוכניות לחוד ומציאות לחוד. זמן קצר לאחר שעלו ההורים הצעירים על אניית המעפילים, נסגרו מאחוריהם שערי היבשת המבעבעת כְּיוֹרָה. הזוג הצעיר הגיע לאחר דרך תחתית אל ארץ ישראל, ובתקופה הראשונה למגוריהם בירושלים עוד זכו ההורים הדאוגים לדרישות שלום מבנם מחמד, שכן המצב בפרשבורג היה טוב יותר מהמצב בפולין וביתר אזורי הכיבוש.

אך גם הטוב היחסי הזה לא האריך ימים. בראשית שנת תש"ג התהדקה טבעת החנק גם סביב פרשבורג. קשר המכתבים נותק. תולעת הדאגה הלכה וכרסמה ללא רחם בליבה של משפחת וואזנר.

במהלך תקופה זו עשה הסבא המסור מאמצים כבירים על מנת להעביר את הילד הרך לרשות הוריו, אלא שסיכויי ההצלחה הלכו ודעכו במהירות. הנאצים כבר רצו על גדות הדנובה, הסכנה הלכה וקבילה ממד מוחשי ומיידי.

הוחלט לשלוח באופן בהול את הילד הרך, יחד עם בן דודו, אשר חסה אף הוא בצל הסבא והסבתא למקום מבטחים יחסי – אל העיירה סומבטהיי הסמוכה לבודפשט, שם מצאו הילדים מפלט בביתו של הרה"ח רבי

רעמי המלחמה המתגברים הביאו את הגאון הצעיר להחלטה גורלית: "בורחים. עולים לארץ ישראל, ויפה שעה אחת קודם!" בשעתו לא הייתה זו החלטה פשוטה. יהדות אירופה השאננה נטתה בשלב הזה להדחיק את גודל הסכנה. ומי מדבר על מעבר לארץ ישראל – פלשתינה הנחשלת. לא זו בלבד, אלא שהגאון הצעיר נהנה באותה עת מתנאי חיים מושלמים.

"ישבתי אז בפרשבורג בכבודו של עולם", שָׁחַז לימים. "הייתי סמוך על שולחן חותני העשיה, עמדה לרשותי דירה נאה ורחבת ידיים, לצד אפשרויות בלתי מוגבלות לשקוע בלימוד התורה ובהרבעת תורה בפני תלמידים מקשיבים. כאשר באתי ופירטתי את תוכניתי לעזוב הכל ולעלות לארץ לא זרועה, הסתכלו עלי כעל חסר דעה".

"הלא אין בידכם סרטיפיקט", ניסתה הסביבה הדואגת להניא את בני הזוג, באמצעות טיעון הטכני. "אזי נעלה ללא סרטיפיקט – נפליג באניית מעפילים", השיב הגאון הצעיר נחוש.

למצער, החליטה משפחת גלבר להציל מה שאפשר. הפצירו בחתן שישאיר לכל הפחות את בנם הבכור – חיים מאיר, בפרשבורג. ההסבר היה פשוט. "הלא אין בידכם את האישורים המתאימים. אתם עולים בלתי לגאליים. מי לידכם יערוך שהתינוק הרך יעמוד אף הוא בתנאי הדרך של העפלה המסוכנת?"

ההתלבטות הייתה איומה. מצד אחד לא נתן להם ליבם להיפרד מבנם הבכור שאך

כאשר התקרבו אל 'מחסום חיצמה' שבו ניצבים חיילי משמר הגבול, הרבי הביט עליהם בכאב, ולחש: 'בוא נשיר יחד מ'ה אהבתי תורתך'

מקובל על כל הקהלים. בישיבת מוניבו

מורי ורבי. עם המשב"ק הרב אנגל

גם לאחר הפילוג בחצרות סאטמר, ידעו כולם שעל סיפו של רבי חיים מאיר וואזנר הפירוד נעצה "מדובר בתופעה נדירה ובדבר פלא", מסביר לנו תלמיד מתקופת כהונתו בלונדון

מצר ודואג. באמירת תיקון חצות יחד עם תלמידי הישיבה

נמנייה בסכנה מוחשית. לפתע, כמו משום מקום, הופיעה גוייה מקומית והראתה להם בונקר מכוסה פלדה שהסתתר למרגלות בית החרושת. מבוהלים, מיהרו לקפוץ לתוכו וכך הסתתרו כשמעליהם רועמים פגזים גרמניים.

"למחרת, כאשר יצאנו מהבונקר", סיפר הגר"מ לימים, "לא זיהינו את הסביבה כולה. מבית החרושת נותרו עיי אבנים וענני אבק, במשך שעה ארוכה לא הצלחנו להתאושש מההלם שאחו בכולנו".

בסופה של דרך חתחתים שבו הילדים והתאחדו סוף-סוף בפרשבורג עם הסבא והסבתא, כאשר כל אותה העת מנסה הסבא, ר' מרדכי גלבר, להשיג רישיונות ארצה עבור המשפחה כולה. בד בבד, נודע גם לאב השוטה בירושלים שעוד בנו חי וכי הוא שוטה בחסדי שמים יחד עם חותנו. גם הוא החל לחדש את המאמצים להבאתו ארצה.

רק בקיץ תש"ו, לאחר אינספור מאמצים ושתדלנות זכה הילד בניירות המיוחלים, והוא הפליג ארצה אל נמל חיפה, שם חיכו לו הוריו בקוצר רוח.

נותרה רק בעיה 'קטנה': כיצד יזהו האב והבן זה את זה, הלא בפעם האחרונה בה שהו יחד, היה הבן עולל זעיר?

המפגש הזה לא נמחה מעולם מזיכרוננו. "אבי מורי", סיפר הגר"מ לפני כמה שנים, "לא ידע איך אני נראה. הוא ביקש

יעקב דייטש ו'ל' אולם עד מהרה מגיעים גם לשם טפרי של היטלר - בשנת תש"ד פלשו הנאצים להונגריה.

עכשיו כבר לא הייתה גוייה, הוחלט להחזיר את הילדים חזרה לפרשבורג - אל בית סבא וסבתא. לצורך כך נמסרו הילדים לאחריותה של אישה נכרית, שהסכימה - תמורת תשלום גבוה כמובן - להעבירם את הגבול בחזרה אל צ'כוסלובקיה.

וכאן הסיפור מסתבך. באמצע הדרך נתקלה החבורה הקטנה בטרור נאצי. הגרמנים זיהו את האישה כמבריחת גבול, ירו בה במקום, ובניסי ניסים הותירו את הילדים המסויטים בחיים. הילדים נשלחו אל בית שוטה, משם הם נחלצו בזכות שתדלנות מסועפת. לאחר תקופה נוספת של נדודים מתישים צורפו הילדים אל קבוצת יהודים שהבריחו את הגבול בדרך החררית הקשה בחזרה לצ'כוסלובקיה.

בדרכם, בהרים סביב צ'כוסלובקיה, שוב חוו הילדים הרכים מפגש בלתי אמצעי עם מוראות המלחמה. במהלך הבריחה קיבלו מחסה בבית חרושת לייצור גז, אלא שהבורחים לא ידעו כי בית החרושת מסומן על ידי ה'לופטוואפה', חיל האוויר הגרמני, כמקום בעל חשיבות אסטרטגית, ומשכך שימש כמטרה מובהקת להפצצות.

באחד הלילות הבאים החרידה אזעקה את הבורחים. המקומיים נמלטו מיד למקלטים מוגנים, אבל קבוצת הפליטים

בין פוסקי הדור. עם מרן ה'שבט הלוי והגרי"ש אלישיב זצ"ל

"כשירדתי מהספינה בנמל חיפה ראיתי ספינה קטנה העוברת בסמוך ובתוכה יושב איש עטור בזקן ארוך. חשבתי שזה אבי, אך הוא המשיך דרכו בנסיעה, והתחלתי לבכות מאוד. למעשה היה זה איש אחר. "אחר כך הגיע אבי והכירני לפי התמונה שקיבל ולפי הבגדים שלבשתי. אבל כל אחי ואחיותיי לא הכירו אותי."

ניק וחכים. עם מרן הכני מנחם מעוז והרי"מ דושינסקי זצ"ל ויבדלחט"א מרן האדמו"ר מוויז'ניץ

מרבץ תורה. בצעירותו משתתף בכינוס תורה

הדמיון בין האב לבן, לא מאפשר התעלמות. בחינת מה שאמרו חז"ל 'צר קלסתר פניו כקלסתר של אביו'. זו לא רק הגאונות, אלא אפילו שפת הגוף, הטונציה, החיוך. כששמו מתפרסם בעולם, הוא נישא לבתו של הגאון המופלא רבי אברהם אליהו מייזעס זצ"ל - אישיות מרתקת של ראש ישיבה ליטאי שישב ברוסיה הקומוניסטית ולחם את מלחמת הרבצת התורה ואף הוגלה לסיביר לעשר שנים של מסירות נפש. כמה שנים אחרי החתונה הגרמ"מ הצעיר כבר מתחיל למסור שיעורים ב'ישיבת חכמי לובלין' לצידו של אביו - ראש הישיבה. "הרבי זצ"ל", מתאר לנו אחד מגיסיו שליט"א, "התמנה כר"מ בשיעור ב', ואביו ה'שבט הלוי' היה משתבח בכך, שבזכות העובדה הזו, הוא - ששימש כר"מ בשיעור ג' - זוכה לקבל לידי תלמידים מופלגים ומוכשרים בתורה."

תלמידיו מאותם ימים מתארים בפנינו הרבצת תורה מופלגת, לצד מסירות בלתי נדלית לטובת תלמידיו. אחד הרבנים מבני משפחת הרב זצ"ל, שלמד גם הוא באותם ימים בישיבה, מעלה זיכרון: "היה זה ביום שישי אחר הצהריים. בית המדרש היה מאוכלס בדלילות. אני יושבתי ולמדתי במרכז בית המדרש, כאשר בשולי בית המדרש ישבו מספר בחורים ופטפטו בערנות. הרבי זצ"ל (-הגרמ"מ וואזנה ח"ה), אשר פקד ללא התראה את היכל בית המדרש, ראה את הנעשה וסימן לי בעדינות שאצא עימו החוצה לרגע קט. "כמה נפלא אתה לומד", שיבח אותי מחוץ לשערי בית המדרש. 'דק שים לב שיש בחורים נוספים ששקועים בדברי הבל, ולא יימלט מקול הפטפט שלם להפריע לך מלימודך. פנה אפוא לפינה הקיצונית של בית המדרש, שם תוכל לשקוד באין מפריע."

שישלו אליו תמונה שלי וחקר לידע באיזה בגדים אני נוסע. כשהגעתי לארץ ישראל, אמרו לי שאבי יגיע לנמל להמתין לי. "כשירדתי מהספינה בנמל חיפה ראיתי ספינה קטנה העוברת בסמוך ובתוכה יושב איש עטור בזקן ארוך. חשבתי שזה אבי, אך הוא המשיך דרכו בנסיעה, והתחלתי לבכות מאוד. למעשה היה זה איש אחר. "אחר כך הגיע אבי והכירני לפי התמונה שקיבל ולפי הבגדים שלבשתי. אבל כל אחי ואחיותיי לא הכירו אותי."

ועד אחרית ימי, היה רבנו בעל ה'שבט הלוי' מכנה לעיתים את בנו, בחביבות יתרה: 'מיינ פאָלויקענער קינד' - ילדי האבוד'.

ר"מ, פוסק ורבי

האב והבן שהתאחדו מחדש, לא בזבזו זמן מיותר. היה על הילד הצעיר להשלים פערים רבים. בשנים הקרובות נוטל בעל 'שבט הלוי' את בנו כפרויקט אישי ומלעייט אותו מאוצרות רוחו.

הילד בן השמונה, שזה עתה נחת בנמל חיפה כשהוא בקושי יודע צורת אות, בולע בצימאון עצום את האשדים של הדעת המורעפים עליו. הוא הולך ולובש במהירות צורה של תלמיד חכם. תוך שנים ספורות הופך רבי חיים מאיר לבעל שליטה מקיפה בש"ס ובפוסקים. הדבר לא עולה בקלות. האב שכבר התעטר בכתר הרבנות והחל לשמש כראש ישיבה, כמרא דאתרא וכפוסק הלכה, אפוף בטרדות רבות - ציבוריות ופרטיות. אולם למרות הכל הוא מפנה מזמנו ומשקיע בבנו הצעיר, כמו ידע שעתיד הוא לימים לשבת על כיסאו. שנות הבחורות עוברות עליו בישיבה רצופה ליד שולחן הספרים. בסביבה כבר מדברים עליו אז כ'ממשיך' של אביו הגאון.

עם מרן בעל ה'חזון איש' זצ"ל מאידך, עם כלל אדמו"רי 'אגודת ישראל' ואפילו עם חכמי עדות המזרח המפורסמים כמו מרן ה'בא סאלי' ומרן הגר"ע יוסף זצ"ל.

כך, למשל, הוא סיגל לעצמו חלק מהנהגות סאטמר, והקפיד למשל שלא לפקוד את הכותל המערבי. לצד זאת, אימץ את דקדוקי ההלכה של בעל ה'חזון איש'. הגר"ח"מ זצ"ל, התבטא בשעת הלוויית אביו: "דער טאטע איז געווען אדוק און גיוויגט אין 'חזון-איש' פון קאפ ביז כפות רגלי (אבא היה אדוק וספוג בנפש ה'חזון איש' מהראש ועד כפות הרגליים)".

לא רבים יודעים, שמי ששימש באופן קבע שליח להביא את דברי ה'שבט הלוי' אל בית מרן ה'חזון איש' - היה הבן החביב חיים מאיר. וכמובן, באותם ימים הוא הסתופף רבות גם בצילו של בעל ה'אמרי-חיים' מוויז'ניץ זצ"ל.

כך זכה העלם הצעיר למפגשים עם גדולי הדור, אשר ציינו לא אחת בפני אביו הגדול את התפעלותם מבנו הצעיר. בהמשך, כאשר הפך הגר"ח"מ למורה הוראה לרבים, טיפח הרב הצעיר קשר תורני פורה עם גדולי התורה של בני ברק, כמו מרן הגר"מ שך זצ"ל, שגר בסמיכות מקום.

האישיות הרבגונית והטעימה מהטוב שיש לכל עדה ומגזר להציע, הביאה לידי כך שלמרות שהגר"ח"מ זצ"ל לא הגדיר עצמו כחסיד סאטמר, מכל מקום גדלותו התורנית ואישיותו הסוחפת זיכו אותו בשנת תשמ"ט להתמנות כרבה של קהילת סאטמר בלונדון. במסגרת תפקיד זה קנה לעצמו הגר"ח"מ זצ"ל שם עולם כ'משיב' מובהק וכמנהיג בעל שיעור קומה נדיר, עד שלאחר פטירת רבה של לונדון, הגאון רבי חנוך העניך

תלמיד אחר מספר: "היה זה בסוף זמן חורף. הרבי זצ"ל ניגש אלי בשעת ערב מאוחרת והציע הצעה מפתה: 'הלא אתה בכור וגם אני בכור. בעוד שבועיים יש תענית בכורים של ערב פסח. הבה נקבע חברותא מעתה ועד ערב פסח - דבר יום ביומו, כדי שנסיים מסכת ונוכל לאכול'.

"ממחשבה לדיבור ומדיבור למעשה, כבר למחרת התחלנו לשקוד יחד על מסכת יבמות בסדרים טובעניים של חמש שעות רצופות לפני הצהריים וחמש שעות נוספות אחר הצהריים. בבוקרו של ערב פסח, זכינו לסיים את כל מסכת יבמות על 121 דפיה הסבוכים".

לצד תפקידו האינטנסיבי באמירת שיעורים ובחינוך תלמידי הישיבה, שימש הגר"ח"מ באותם ימים גם כמורה הוראה מובהק. כמובן שאביו בעל ה'שבט הלוי', תרם תרומה מכרעת להכשרתו והפגיש אותו עם מגוון אינסופי של שאלות ואתגרים בכל מכמני ההלכה.

"התור הכי ארוך בין יום כיפור לסוכות, היה אצל רבי חיים מאיר וואזנר", מספר לי ר' מאיר קליין - יהודי מבוגר תושב שכונת 'זכרון מאיר'. "כולם ידעו שאין שני לו במומחיות ובהבנה בכל ענייני ארבעת-המינים".

רבי לשני פלגים

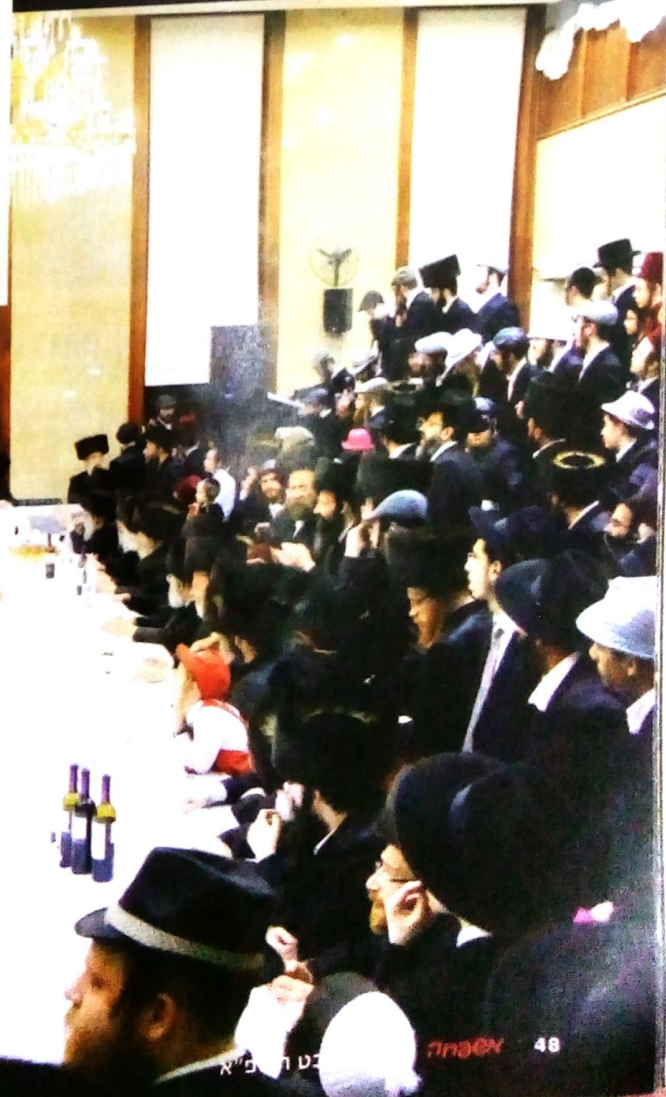
כאביו, בעל 'שבט הלוי', הפליא גם הגר"ח"מ לצעוד בין הטיפות. שניהם ידעו למצוא דרך אל כל המגזרים והחוגים. האב הגדול עמד כידוע בקשרים הדוקים עם בעל ה'ויאל-משה' מסאטמר זצ"ל מחד,

חיבת המצוות. במצוות שילוח הקן

חוגים קנאיים מסוימים, שלא ראו בעין 'פה את העובדה שרבה של קהילת סאטמר ישתתף בעצרת לזכר מנהיג 'דגל התורה', הפעילו מכבש לחצים עצום, שנפשו העדינה של הגר"ח"מ התקשתה להתמודד עימם

כח הברכה הועבר אליו. טיש מורים בקהילת 'שבט הלוי'

הדף אחר המצוות. בקציר חיטים בשנה האחרונה לחייו עם רבה של בני ברק הגרי"א לנדא

"למחרת, כאשר יצאנו מהבונקר", סיפר
הגרי"מ לימים, "לא זיהינו את הסביבה
כולה. מבית החרושת נותרו עיי אבנים
וענני אבק"

הערכה רבה. עם מו"ח הגרי"ל שטיינמן זצ"ל

עם יבדלחט"א מו"ח האדמו"ר מוידניץ

עם האדמו"ר העטרת ישראל מסדיגורה זצ"ל

פדווא זצ"ל, הוא הוכר פה אחד כ'סמכות הלכתית' הגבוהה באירופה כולה.

עד כדי כך, שהשבוע שמענו מפיו של ר' לוי יצחק הלפרין, איש עסקים מאנטוורפן שנוקק לא פעם להכרעות הלכתיות בענייני 'חושן משפט'. כאשר הוא פנה פעם אל רבו בעל ה'שבט הלוי', נענה לו: "גש אל בני רבי חיים מאיר - ב'חושן משפט' הוא גדול ממני!"

בעיר הכתר ניצח הגר"מ על מערכת מסועפת של שיעורי תורה והלכה לכל שדרות הציבור. "לפני שעה קלה", משתף הבנש"ק הרב אנגל, "התקשר מישוהו מלונדון ואמר: 'יש תחת ידי 2,000 (!) קלטות של שיעורי הלכה שמסר הרבי במשך שנותיו בלונדון'."

גם לאחר הפילוג בחצרות סאטמה ידעו כולם שעל סיפו של רבי חיים מאיר וואזנר הפירוד נעצה. "מדובר בתופעה נדירה ובדבר פלאי", מסביר לנו תלמיד מתקופת כהונתו בלונדון. "במשך כל שנות מגוריו בלונדון, שימש הרב כרבם של כל חסידי סאטמה, למרות שהלכה למעשה היו אלו שתי קהילות נפרדות לחלוטין."

בהקשר הזה משתף אותנו הרב זורגר בסיפור מפעים שנחשף כאן לראשונה: "היה זה לאחר פטירת מרן הרב שך זצ"ל. הגר"מ שהיה מיווד מאוד ואף שכן (-רחוב ראב"ד נמצא ממש בעיבוריה של שכונת זכרון מאיר. ח.ה.), קיבל הזמנה מאחת הקהילות החשובות בלונדון להשתתף בעצרת מספר לזכרו של הרב שך. אלא שהיו בסביבת הרב מי שדאגו להדליף את דבר ההספד המתגבש לאוזניהם של חוגים קנאיים מסוימים, שלא ראו בעין יפה את העובדה שרבה של קהילת סאטמה ישתתף בעצרת לזכרו של מנהיג 'דגל התורה' המיוצגת בכנסת. הללו הפעילו מכבש לחצים עצום, שנפשו העדינה של הגר"מ התקשתה להתמודד עימם והוא נאלץ לבטל את השתתפותו.

"למחרת בערב - כאשר התקרב זמן ההספד המתוכנן", מספר איש שיחנו, "פנה לפתע הגר"מ בתחינה אל אחד מאנשי שלומו: אנא קח אותי ברכבך והוציאני מהעיר למספר שעות. אינני יכול לשאת את העובדה שאני נמצא בקרבת מקום להספדו של חכם, ואני מוכרח בעל כורחי להיעדר ממנו."

'שולחן ערוך' במטוס

"בוודאי שחשוב לדבר על הגדלות של הרבי זצ"ל", אומר לי נכדו, הגאון רבי אהרן ליברמן, "אבל לטעמי, הסיפור שהכי משקף אותו, הוא המעבר שלו לארץ, בשנת תשס"ט."

כאמור, באותה שנה קיבלו חייו השלווים תפנית פתאומית: האב הגדול, בעל 'שבט הלוי', שבנה בעשר אצבעותיו קהילה מפוארת שהפכה לחסידות עם זרועות עולמיות, החל לחוש שכוחותיו כבר אינם עימו. בשלב זה פנה לבנו, וביקש שיעלה ארצה ויהפוך לרבה של קהילת 'שבט הלוי'.

"סבא", מסביר הרב ליברמן, "היה בתפקיד הכי חשוב באירופה החסידית. הוא נהנה מתורה וגדולה. לא חסר לו דבר. ישב על התורה

ליברמן, "סבל רבות ממחשבים שונים בליבו וממכאובים נוספים. אבל הוא מעולם לא עשה לעצמו הנחות. זכורני פעם ערב שבת שהוא נשרך אל התפילה בישיבה עקב בצד אגודל, למרות שסבל משושנה קשה ברגלו. כל הניסיונות לשכנעו להישאר בבית, עלו בתוהו.

"הוא נכנס אל היכל הישיבה בדיוק עם תחילת התפילה, באמירת המזמור 'הודו לד' כי טוב' - כמנהג החסידים, ושירך באיטיות את רגליו החולות אל מקומו. אלא שלהפתעת כולם, גם כשהגיע אל מקומו הקבוע במזרח ההיכל, נותר לעמוד על רגליו. בניו ניגשו והתחננו שישב וינחו: 'הלא עדיין לא החלו בתפילת שמונה עשרה'. אבל הוא סימן שיניחוהו לנפשו. מיד כשסיים את אמירת ה'הודו לד', נפל אל הכיסא באפיסת כוחות."

"בדרכנו חזר לאחר התפילה, לחש לי סבא הסבר: 'כשיהודי מודה לקדוש ברוך הוא, הוא צריך לעמוד על שתי רגליו'. סיפור דומה מספר לנו המשב"ק הרב אנגל: 'לפני כמה שנים נפטר בבני ברק הגאון רבי יצחק צבי שפרינצלס זצ"ל, מחשובי הדיינים של בעלזא. הרב, שהכיר את המנוח, רצה לקיים מצוות ניחום אבלים. אלא שהוא בקושי היה מסוגל לנוע על רגליו. שוב הייתה זו שושנה. ניסיתי לומר שאפשר גם להרים טלפון ולדבר עם האבלים, אבל הוא הגיב בחומרה: 'פאר אַ מצווה דאָרף מען זיך רייסן' (עבור קיום מצווה עלינו 'לקרוע' את עצמנו). כמוכן שנסענו אל בית האבל. גם שם לא הסכים להישאר ברכבו ולבקש מהאבלים שירדו אליו. הוא עמד על כך שהוא יקיים את

ועל העבודה ברוגע. וכאן בארץ, הכל צפוף ורועש יותר. האתגרים הפוליטיים לא פשוטים. והכי קשה, שבאותו שלב, הוא עצמו כבר היה אדם מבוגר שסבל מבעיות בריאות. הדרשה הזאת נראתה בלתי אפשרית.

"אבל מול כל השיקולים, עמד פסוק אחד, 'כבד את אביו', ודחה הכל. תוך ימים ספורים כבר היו הוא ומשפחתו על המטוס לנתב"ג."

ואיך עברה הטיסה? "לאורך כל הדרך", מספר הנכד הרב ליברמן, "ישב הרבי זצ"ל עם כרך של 'שולחן ערוך' חלק 'יורה דעה' ולמד בעיון את סימן ר"מ, העוסק בהלכות כיבוד אב ואם. המגע היומיומי הצפוי עם אביו, מחייב היערכות הלכתית מתאימה". כאן בארץ החל פרק חדש-ישן בחייו, כאשר הוא שב אל התפקיד אותו עזב כשני עשורים קודם: הרבצת תורה ויראה בבני הישיבה. הגר"מ הסתער על התפקיד החדש בכל הלהט שאפיין את עבודת ד' שלו. למרות גילו המתקדם, הוא התייצב בישיבה תמידית כסדרן, מוסר שיעורים ומרביץ בבני טיפוחיו את דבר ד'.

"הרבצת התורה בישיבה הייתה עבורו המרפא לכל מכאוביו", מספר הרב זורגר. "מחזה שכיח היה לראותו מטפס בכבודת בשעת בוקר אל היכל הישיבה, מתיישב על הספסל הקרוב ופותח בשיחה תורנית עם צמד לומדים: 'נו, היכן אווזים? את הריטב"א כאן כבר ראיתם?' מאותו רגע ואילך, נראה שסם מרפא נמשך בעצמותיו. תלמידיו מאותם ימים זכו למנה גדושה של דוגמה אישית, כיצד נראה לימוד מתוך מסירות נפש. "הרבי זצ"ל", מספר נכדו הרב

כל תלמיד כן יחיד. במסירת שיעור בחור

עם יבדלחט"א כ"ק מן מבעלזא

בשמחה משפחתית. עם יבדלחט"א האדמו"ר מטריסק

המצווה בדיוק כצורתה המקורית.

שיר במחסום חיזמה

כי שבועות ספורים לאחר שסיימו את הלימוד זכיתי לישועה.

הנכד, הרב ליברמן, גם הוא מתקשה לשכוח את אותה פעם שסבו הגדול הישיר אליו מבט ושאל: "האם אתה אוהב את התורה? באמת, ממש אוהב את התורה?"

"סבא לא השאיר אותי במבוכה. הוא נטל את ידי, עצם את עיניו והחל לשיר עימי יחד 'מ-ה-א-ה-ב-ת-י-ת-ו-ר-ת-ך-כ-ל-ה-ו-ם-ה-י-א-ש-ו-ח-ת-י', וחזר על הניגון שוב ושוב. הייתי מופתע מאוד, וסבא הרגיע אותי: 'אהבת תורה צריך להחזיר אל תוך הלב כל הזמן, בלי הפסקה'."

"אכן", מאשר הרב אנגל, "הרבי היה מחובר מאוד לניגון הזה. אני זוכר שנשענו פעם בכביש 443 בדרך לסידור קידושין לחופת תלמיד שנערכה בירושלים. כאשר התקרבו אל 'מחסום חיזמה', שבו ניצבים חיילי משמר הגבול, הרבי הביט עליהם בכאב, ולחש: 'בוא נשיר יחד 'מה אהבתי תורתך', נחזיר בליבנו אהבת תורה, אולי זה ישפיע גם עליהם'."

שימו לב לדבר פלא.

סיפור חייו של רבי חיים מאיר וואזנר זצ"ל התחיל בשש שנים של נתק עם אביו הגדול. בדיוק כמו שהתחיל כך הוא גם מסתיים. בדיוק לפני שש שנים, נפרדו שוב דרכיהם. האב הגדול עלה בסערה השמימה, בחג הפסח תשע"ו.

אבל נפש הבן קשורה בנפש האב. והנה עתה, שוב הם ששים ושמים, נמשים להם בישיבה של מעלה וממשיכים לעסוק בדברי תורה וליהנות מזיו השכינה. ■

בעשרות השנים האחרונות הפכו תלמידי 'שבט הלוי' לחסידות לכל דבר. הם זוכרים את רגעי ההכתרה. "היה זה ב'סעודת הודיה' שנערכה לרגל הגיע הרבי בעל 'שבט הלוי' לגיל מאה", מספר הרב זורגה. "בשלב מסוים הוא פנה אל הנוכחים והכריז חגיגת שהוא מוסר את הכוח לברך ולהשפיע טוב לבני ישראל, לבנו רבי חיים מאיר!"

לעדות החסידים, הכוח הזה לא הפסיק לפעול. "באחרית ימיו של רבנו השבט הלוי", ביקש העסקן הרפואי הרב בני פישר להיכנס ולקבל את ברכתו. באותו זמן היו צריכים להפעיל קשרים כדי להיכנס. אך כשהוא סוף כל סוף זכה להיכנס, אמר לו הרבי: 'לך לבני ר' חיים מאיר, לו יש את הכוח לברך!'"

"בחור מתבגר הייתי", מספר לנו ר' דוד ברגר, מבוגרי הישיבה. "הייתי ניגש אל הרבי זצ"ל מפעם לפעם ומבקש את ברכתו לזיווג הוגן, אבל הוא היה עונה לי איחול כללי ומעורפל. פעם אחת התעקשתי וביקשתי ברכה מפורשת. הרבי תפס את ידי ואמר: 'בחר לך חברותא, תלמדו יחדיו מסכת קידושין, ותזכה לישועה'. לתומי חשבתי שהרבי מנסה לעודד אותי ללמוד טוב יותר. לאחר מספר שבועות הזכרתי את עצמי שוב, והוא חזר: 'כבר אמרתי לך לסיים מסכת קידושין עם חברותא! הפעם החלטתי לעשות מיד כדבריו. למותר לציין,

עם הרב'צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א

"לאורך כל הדרך", מספר הנכד הרב ליברמן, "ישב הרבי זצ"ל עם סך של 'שולחן ערוך' חלק 'ורה דעה' ולמד בעיון את סימן ר"מ, העוסק בהלכות כיבוד אב ואם"

עם הגרמ"ל ליסקוביץ

עם יברחמי"א ב"ק האדמו"ר מלעלוב

עם כ"ק האדמו"ר מויזניץ